

**Nyugat-magyarországi Egyetem
Közgazdaságtudományi Kar
Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola**

**A KKV-K INNOVÁCIÓS TEVÉKENYSÉGÉNEK VIZSGÁLATA
A NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓBAN ÉS BURGENLANDBAN**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Készítette:
Keresztes Gábor

Témavezető:
Prof. Dr. Székely Csaba DSc.

**Sopron
2015**

Doktori Iskola: Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Vezetője: Prof. Dr. Székely Csaba DSc.

Program: Vállalkozásgazdaságtan és menedzsment program

Vezetője: Prof. Dr. Székely Csaba DSc.

Témavezető: Prof. Dr. Székely Csaba DSc.

.....
Témavezető támogató aláírása

1. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, CÉLKITŰZÉSEK, HIPOTÉZISEK

1.1.A téma indoklása, jelentősége

Az utóbbi évtizedekben az innovációs folyamatok vizsgálata kiemelt területté vált a tudományos szféra és a gazdaság számára egyaránt. Nem véletlen, hisz a szereplők felismerték, hogy a hosszú távú és fenntartható fejlődés csak az innovativitás figyelembevétele és alkalmazása mellett valósulhat meg. Az államok, a nemzetközi szervezetek és a gazdasági élet vezetőinek szemléletváltása megtörtént és a kutatás-fejlesztési folyamatok felé fordult. Rajtuk kívül a társadalom tagjainak, a hétköznapi fogyasztóknak is ugyanolyan fontossá vált, hogy hozzájussanak az innováció nyújtotta előnyökhöz és ezáltal életszínvonaluk növekedjen. Különösen fontos téma ez a XXI. sz. kezdetén, amikor a tudásalapú társadalmak jelentősége megnőtt és a tudás az egyik legértékesebb tőkévé vált.

A kutatás egyik fő motivációjának az tekinthető, hogy - annak ellenére, hogy készülnek átfogó hatástanulmányok az innovatív folyamatok vizsgálatáról - az innovációs kutatások döntő többsége adott makrogazdaságra, vagy régióra, szektorra összpontosít, kevésbé a különböző országokban lévő regionális innovációs rendszerek és eredmények vagy az egyes gazdasági szereplők vizsgálatára. Jellemző még az adott országban lévő régiók összehasonlítása, ugyanakkor kevésbé meghatározó az eltérő államokban lévő szomszédos régiók kis- és középvállalkozói szektorai innovativitásának komparációja. A KKV-szektor – és ezzel együtt az egész gazdaság – számára különös jelentősége van az innovációs folyamatok megértésének és a komplex, hétköznapi gyakorlatban is alkalmazható eredmények megjelenítésének. Burgenland és Nyugat-Dunántúl kiválasztásának indokai között meg kell még említenem a közös történelmi előzményeket és a földrajzi elhelyezkedésből fakadó együttműködési lehetőségeket, kényszereket.

A kutatást az osztrák K+F+I (kutatás-fejlesztési és innovációs) szektorról szóló hazai szakirodalmak meglehetősen szűkös elérhetősége és példányszáma is ösztönözte. Érdeklődésre tarthat számot a téma, hiszen alig található olyan magyar kutató, aki kiemelten értekezne a szomszédos állam innovációs teljesítményéről. További motivációként társultak a vizsgálódás során ezekhez, az Európai Unió 2020-ra vonatkozó törekvései, melyeknek célja az Innovatív Unió megteremtése. Ezen cél egyik prioritása a KKV-szektor innovációs teljesítményének fejlesztése, a KKV-k helyzet behozása, így a szerző szerint a kutatás tökéletesen illeszkedhet ezen rész cél monitoring-folyamatához, a döntéshozók felhasználhatják eredményeit.

A kutatás további motivációja személyes-indokból ered: a doktori képzés kezdetén, soproni lokálpatriótaként, a szerző részletesebb képet kívánt alkotni a számos tekintetben példaként elénk állított ország, Ausztria a szomszédos Burgenland innovációs helyzetéről.

1.2. Célkitűzések és feladatok

A disszertáció fő célja a nyugat-dunántúli és a burgenlandi régió mikro- és kisvállalkozói szektor innovációs folyamatainak komplex, összehasonlító elemzése, melynek keretében kitérünk a magyar és osztrák innovációs rendszer főbb elemeire és a két régióból származó primer eredmények összevetésére.

Az értekezés célja továbbá, hogy a magyar tudomány és gazdaság szolgálatába lehessen állítani a kutatási eredményeket, illetve irányt mutasson a magyar KKV-szektor innovációs teljesítményének további fejlesztésére vonatkozóan.

A dolgozatban a bevezetést követően önálló véleményekkel kiegészített szakirodalmi áttekintés olvasható, melynek során a szerző jellemzően a gazdálkodás- és szervezéstudományok oldaláról mutatja be az innováció elméleti megközelítéseit. A fejezet célja az innováció fogalmának tisztázása, a további releváns megközelítések és modellek komplex elemzése, a K+F+I folyamat szereplőinek általános bemutatása és a nemzetközi standardnak megfelelő mérési módszerek áttekintése.

Az értekezés ezt követő részeinek célja a szekunder és primer adatok ismertetése és elemzése. Az alkalmazott módszerek közlése után megkezdődik a szekunder adatok rendszerezett áttekintése és az ezekből származtatható következtetések bemutatása. A következő rész célja, hogy feltárja a primer kutatás eredményeit, a Nyugat-Dunántúlon és Burgenlandban megkérdezett vállalkozások válaszainak statisztikai feldolgozása alapján. A fejezet végén történik meg a hipotézisek vizsgálata és értékelése.

A disszertáció utolsó részeinek feladata, hogy közlésre kerüljenek a kutatásból levont új és újszerű tudományos tézisek, eredmények, melyek a kutatás lényegi részét jelentik. Ezután kerülnek bemutatásra a kutatás során összegyűjtött tapasztalatokból és a feldolgozott eredményekből levont következtetések és javaslatok a szektorokra vonatkozóan. Az utolsó részben összefoglalásra kerülnek a dolgozat által elért legfontosabb eredmények és a témához kapcsolódó jövőbeni lehetséges kutatási irányok. A dolgozatot a köszönetnyilvánítás, az irodalom- és hivatkozásjegyzék, valamint a mellékletek zárják.

1.3. A kutatás hipotézisei

H1: A vizsgált vállalkozások esetében a regionális elhelyezkedés befolyásolja az innovativitást, valamint a vizsgált burgenlandi vállalkozások innovatívabbak, mint a vizsgált nyugat-dunántúli vállalkozások.

H2a: A vizsgált nyugat-dunántúli vállalkozások esetében a vállalatméret növekedésével az innovációs aktivitás valószínűsége is növekszik.

H2b: A vizsgált burgenlandi vállalkozások esetében a vállalatméret növekedésével az innovációs aktivitás valószínűsége is növekszik.

H3: A két régióban a vizsgált vállalkozások életkorának csökkenésével az innovációs aktivitás valószínűsége növekszik.

H4a: A két régióban a vizsgált vállalkozások az árbevétel növelése miatt tartják fontosnak az innovációs tevékenységet.

H4b: A két régióban a vizsgált vállalkozások a költségcsökkentés miatt tartják fontosnak az innovációs tevékenységet.

H4c: A két régióban a vizsgált vállalkozások a presztízs miatt tartják fontosnak az innovációs tevékenységet.

H4d: A két régióban a vizsgált vállalkozások az ismertség növelése miatt tartják fontosnak az innovációs tevékenységet.

H4e: A két régióban a vizsgált vállalkozások a versenyben maradás miatt tartják fontosnak az innovációs tevékenységet.

H5a: Azon vizsgált nyugat-dunántúli vállalkozások, amelyek az általános gazdasági helyzetüket az átlagosnál jobbnak ítélték meg, innovatívabbak, mint amelyek átlagosnak, vagy átlag alattinak ítélték meg helyzetüket.

H5b: Azon vizsgált burgenlandi vállalkozások, amelyek az általános gazdasági helyzetüket az átlagosnál jobbnak ítélték meg, innovatívabbak, mint amelyek átlagosnak, vagy átlag alattinak ítélték meg helyzetüket.

H6a: Azon vizsgált nyugat-dunántúli vállalkozásoknál, amelyeknél a diplomások aránya magasabb, az innovativitás valószínűsége nagyobb, mint amelyeknél ez az arány alacsony.

H6b: Azon vizsgált burgenlandi vállalkozásoknál, amelyeknél a diplomások aránya magasabb, az innovativitás valószínűsége nagyobb, mint amelyeknél ez az arány alacsony.

2. A KUTATÁS FOLYAMATA, MÓDSZEREI

2.1. A kutatás előzményei, folyamata

Az értekezés témájával összefüggő kutatások az innovációs szakirodalom feldolgozásával és szintetizálásával vették kezdetüket a doktori képzés elején. A szerző számára szinte azonnal lehetőség nyílt a témakörben a célirányos alap- és alkalmazott kutatásokra, hiszen több kutatási projektben vehetett részt ezen időszak alatt. Az egyik projekt során egy átfogó tanulmány készült, melynek címe: *„A nyugat-dunántúli és burgenlandi régió vállalatai és oktatási intézményei közötti határon átnyúló együttműködés fokozódása”*. A tanulmány az Állami Foglalkoztatási Szolgálat megbízásából a „Személyzeti vezetők hálózata” elnevezésű EURES-T-Pannonia projekt (2011-es projektfázis) keretén belül az Empirica Gazdasági és Társadalomkutató Intézet együttműködésével készült az ausztriai Industriewissenschaftliches Institut számára.

A szerzőt tovább segítette és lehetővé tette a téma kutatásába való intenzívebb bekapcsolódást *„A határ menti régió innovációs pozíciója az Inno-cropFood projekt földrajzi területén az élelmiszergazdasági szektorban a közös K+F+I kapacitások szemszögéből”* című projektben való kutatói részvétel, mely a Dél-Dunántúli Regionális Innovációs Ügynökség Nonprofit Kft. megbízásából jött létre. A tender a HUHR/1001/2.1.3/0001/01 for European Union External Actions, a HU-HR IPA CBC Programme keretében került kiírásra és 2013 elején benyújtásra.

Társszerzőként csatlakozhatott be a dolgozat írója a *„Közreműködés a Széchenyi István Egyetem TÁMOP-4.2.2.A-11/1/KONV-2012-0010 azonosítószámú projekt keretében regionális folyamatok kutatása, területfejlesztés, integrált térségi fejlesztésekhez kapcsolódó legjobb gyakorlatok esettanulmány kidolgozásában”* c. projektbe, melyben szintén hasznos gyakorlati tapasztalatokat szerzett a regionális vállalati hálózatok kutatásával és fejlesztésével kapcsolatban.

A szerző kutatásait jelentős mértékben segítette a 2013-ban elnyert Apáczai Csere János Doktorandusz Ösztöndíj, melyre a TÁMOP 4.2.4.A/1-11-1-2012-0001 azonosító számú *„Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program”* című pályázat keretében jelentkezett. Az ösztöndíjat a szerző *„A hazai KKV-szektor versenyképességének vizsgálata, a K+F+I tükrében”* című pályázatával nyerte el és ennek köszönhetően a kutatómunkát célorientáltan tudta végrehajtani.

A projektmunkák és a releváns hazai és nemzetközi elméleti szakirodalom szintetizálása mellett folyamatos volt a szekunder adatok gyűjtése, feldolgozása és kiértékelése is. A szekunder adatokat – a teljesség igénye nélkül - főként nemzetközi, osztrák és hazai szakirodalomból és szervezetektől (WEF, OECD, EU, szakminisztériumok, stb.), statisztikai adatszolgáltatóktól (Statistik Austria, KSH, Eurostat, stb.), kutatóintézetek elemzéseiből (TÁRKI, egyetemi kutatóhelyek, WIFO, stb.), különböző szakosított szervezetek (NIH, MISZ, MSZH, MTA, BIC, WIBAG, WKO, stb.) tanulmányaiból és kimutatásaiból merítette és dolgozta fel a szerző.

Az átfogó szakirodalom feldolgozás és a vonatkozó szekunder adatok elemzése mellett természetesen szükség volt egy primer kutatás lebonyolítására is, mely a burgenlandi és a nyugat-dunántúli régió mikro- és kisvállalkozásai körében került elvégzésre.

A primer adatgyűjtés kérdőíves formában valósult meg, mely elektronikus úton jutott el a cégek számára. A nyugat-dunántúli vállalkozások e-mail címeinek beszerzése érdekében kapcsolatfelvétel történt a következő szervezetekkel: Soproni Kereskedelmi és Iparkamara, Győr-Moson-Sopron Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Zala Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Vas Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, KSH központi ügyfélszolgálat, KSH győri, szombathelyi, zalaegerszegi főosztály, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Cégszolgálat, stb.

Hűen tükrözi a magyar kutatási szektor lehetőségeit és viszonyait, hogy több szervezet még csak válaszelevelet sem küldött, illetve, amelyek legalább válaszoltak, azok elzárkóztak az adatszolgáltatástól, különböző okokra hivatkozva. A vállalkozások elektronikus elérhetőségeit végül magyar oldalon a KSH (központi és megyei főosztályainak megkeresése és az adatbázis költségének megtérítése után) szolgáltatta, mely azon cégek listáját tartalmazta, akik hozzájárultak ahhoz, hogy e-mail címüket a KSH kiadhassa. A vizsgált régióban mintegy 150 ezer cég van regisztrálva, a nyilvántartás szerint. Az adatbázis több duplikációt is tartalmazott, így az adatbázis szűkítésére volt szükség. A KSH győri főosztályának adatbázisa Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyében bejegyzett vállalkozásokra¹ vonatkozott. Az adatbázist 2013 decemberében kapta meg a szerző.

¹ A következő GFO (2013) kódú vállalkozások szerepeltek az adatbázisban: 113-114, 121-125, 129, 131, 133-136, 211-213, 226, 229, 231-233.

Az osztrák vállalkozások elérhetőségeinek megszerzése még nehezebb feladatnak bizonyult. A következő szervezetekkel történt kapcsolatfelvétel: Statistik Austria, Statistik Burgenland, Wirtschaftskammer Österreich, Wirtschaftsservice Burgenland AG, Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung, Business & Innovation Centre Burgenland, stb.

Az osztrák oldalról valamennyi szervezet reagált, azonban egyiküknek sem állt módjában, hogy a vállalkozások online adatbázisát kiadja, különböző adatvédelmi okokból. Ezután kapcsolatfelvételre került sor az eisenstadti székhelyű és pinkafeldi telephelyű Fachhochschule Burgenland GmbH.-val, 2014 márciusában. A főiskola sem tudott érdemi segítséget nyújtani, a kamara (WKO) honlapján megtalálható céges adatbázist ajánlották, ahonnan számos vállalkozásnak kigyűjthető volt egyesével az e-mail címe. A WKO adatbázisában összesen 496.207 db vállalkozás szerepelt, ebből kerültek kigyűjtésre a burgenlandi elérhetőségek, ágazatok szerint.

Az adatbázisok rendszerezése után 2014 áprilisában megkezdődött a megadott e-mail címekre a kutatásra vonatkozó magyar és német nyelvű felkérőlevelek és a kérdőívek kiküldése. A kérdőívek a *Google „Drive”* elnevezésű rendszerével kerültek összeállításra, mely lehetővé teszi az online felületen történő kitöltést a válaszadó számára. További előnye a rendszernek, hogy a válaszokat automatikusan Excel-táblába importálja, rendszerezve gyűjti össze, mely nagy segítséget jelent az adatok kiértékelése során.

A kérdőíves kutatási szakasz két részre lett bontva: először az osztrák adatgyűjtés zajlott le, 2014. április 10 - május 26. között; majd a magyar adatgyűjtés 2014. július 15 - augusztus 7. között. A nyári szabadságolások miatt azonban az adatok beérkezésének végső határideje 2014. november 30-ig terjedt. Magyar oldalon a kitöltési arány 3,3 %-os (522 db válasz), míg osztrák oldalon 5,8 %-os volt (126 db válasz).

2014 decemberében kezdődhetett meg az adatok kiértékelése a Microsoft Excel programmal és a hipotézisek vizsgálata az IBM SPSS V22.0 programcsomag segítségével.

2.2. Az alkalmazott statisztikai módszerek

A hivatalos szervezetektől származó *szekunder* adatok feldolgozása és elemzése során főként leíró statisztikát használt a szerző, mellyel a lényeges jellemzőket kívánta szakszerűen ismertetni.

A *primer* kutatás során az adatok felvétele egy 36 kérdésből álló kérdőív formájában valósult meg, kvótás mintavétel alapján. A kérdőív főként nem metrikus (pl. nominális, ordinális skála) skálákat tartalmazott, de arányskála is fellelhető benne. Jellemzően ismérv-változatokból épült fel, tehát főként minőségi (pl. területi), kevésbé mennyiségi (pl. időbeli) ismérvek gyűjtésére szolgált. A válaszok feldolgozása, tisztítása és rendszerezése után kezdődtek meg a statisztikai számítások. Jellemzően egyszerűbb, leíró statisztikát használva, egyváltozós elemzéseket végrehajtva, helyzetmutatói (átlag, módusz, stb.) és szóródási (gyakoriság, relatív gyakoriság, stb.) számításokat végezve.

A *hipotézisek* két-, vagy többváltozós elemzések által kerültek vizsgálatra, főként kereszttábla (kontingencia) vizsgálattal. A kereszttábla-elemzés során több nominális vagy ordinális, nem metrikus változó vethető össze, azaz az asszociációs kapcsolat vizsgálható [Sajtos-Mitev, 2007]. Ez esetben jellemzően a függő és független változók gyakoriságának az egymáshoz viszonyított kapcsolata, ezért nagyon fontos volt azok helyes megválasztása.

A függetlenségvizsgálat során a Pearson-féle Khí-négyzet (χ^2) próba került alkalmazásra. A Khí-négyzet próba megállapítja, hogy van-e szignifikáns kapcsolat a függő és a független változó között. Megjegyzendő azonban, hogy a Khí-négyzet próba érzékeny az adott minta nagyságára és lineárisan függ az elemszámtól [Sajtos-Mitev, 2007].

Amennyiben igazolt a két változó közötti szignifikáns kapcsolat, akkor annak erősségére vonatkozóan folytatható a további a vizsgáldás. A nominális skálák esetében szimmetrikus mutatókként a phi együttható, a kontingencia együttható vagy a Cramer-féle V együttható alkalmazható. A szimmetrikus mutató jelentése, hogy a függő és független változók felcserélése nem befolyásolja, nem változtatja meg az eredményt, ellentétben az aszimmetrikus mutatókkal. A Φ (phi) együtthatót 2x2-es kontingenciatáblák esetében szokás használni. Értéke 0 és 1 között mozoghat, 0 a függetlenséget jelzi, míg az 1 a determinisztikus kapcsolatot jelenti [Sajtos-Mitev, 2007]. Általában a vizsgálatok sztochasztikus kapcsolatot szoktak kimutatni, mely eltérő erősségű lehet.

A 2x2-esnél nagyobb keresztábrák esetében a kontingencia-együttható (C) értelmezése még bonyolultabb, ezért érdekesebb a Cramer V mutatót használni. A Cramer V számos kutató szerint a legmegbízhatóbb mutató. Lehetséges értékei és értelmezése hasonló a phi együtthatóhoz [Sajtos-Mitev, 2007].

A **H1 hipotézis** vizsgálata a kérdőív három kérdése (8., 18., 21.) alapján került elemzésre a két régióra lebontva. A szerző azon válaszadókat tekintette innovatívnak, melyek az adott kérdésre igen választ adtak. E három kérdés a vállalkozás múltbeli, jelenbeli és jövőbeni innovációs tevékenységét jelölte meg.

A **H2a és H2b hipotézisek** az első kérdésre adott, méret-kategorizáló válasz, a nemzetiség és a múltbeli innovációs aktivitás szempontja alapján (8. kérdés) került vizsgálat alá, hisz a nemzetközi sztenderdek számára ez utóbbi megléte elég az innovatív besoroláshoz.

A **H3 hipotézis** a többitől eltérően logisztikus regresszióval lett vizsgálva. A logisztikus regresszió (vagy logit-modell) egy metrikus változót tekint függetlennek és egy nem metrikus változót pedig függőnek. A logit modell egy valószínűségi előrejelzést ad, a két lehetséges értéke: 0 (= nem következett be) és 1 (= következett). A modell előnye, hogy kevesebb feltételt szab meg, mint a diszkriminancia analízis [Sajtos-Mitev, 2007].

A hipotézis vizsgálata a megalakulás évszámára adott válaszból számított életkor (6. kérdés) és az innovativitás elemzése alapján történt (8. kérdés).

A **H4a-e hipotézisek** a válaszadó a nemzetisége és az innovációs tevékenység okaira irányuló kérdésére (19., melynek kitöltése nem volt kötelező, azonban a kitöltőknek több válasz is megjelölhető volt.) adott válaszok alapján kerültek értékelésre. A hipotézisek a vizsgált vállalkozások innovációt serkentő attitűdjeit elemezték.

A **H5a és H5b hipotézisek** vizsgálata során a válaszadó nemzetiségének figyelembe vétele mellett, a cég saját maga által megítélt gazdasági helyzete (33. kérdés) és az innovativitás (8. kérdés) kapcsolata került megítélésre.

A **H6a és H6b hipotézisek** vizsgálata során a válaszadó nemzetisége, a cégnél foglalkoztatott diplomások aránya (31.) és az innovativitás (8.) került összevetésre.

Valamennyi hipotézis *5 %-os szignifikancia szinten* került vizsgálatra, vagyis 95 %-os valószínűséggel ténylegesen elfogadásra került a hipotézis, amennyiben az igazolódott.

3. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

Az új és újszerű eredmények a hipotézisvizsgálatok, továbbá a primer, illetve a szekunder adatok, valamint a szakirodalmi elemzések alapján a következők szerint fogalmazhatóak meg. (A tézisek a két régió mikro- és kisvállalkozói körére vonatkoznak.)

T1: Az ismertetett innovációs eredmények és jellemzők tekintetében a burgenlandi tartomány a nyugat-dunántúli régió előtt jár, melyet a szekunder adatok egyértelműen alátámasztanak. Ugyanakkor a hipotézisvizsgálat a vizsgálati szempontok alapján, minimális különbséggel a magyar vállalkozásokat igazolta innovatívabbnak, melyet egyébként a primer kutatás is bizonyított. Azonban ezen igazolt innovációs szint is EU-átlag alattinak tekinthető. A régiókat egészében tekintve Burgenland innovatívabbnak hat, azonban a vizsgált mikro- és kisvállalkozói szektorban ez nem igazolódik.

T2a-b: Nyugat-Dunántúlon a vállalatok méretének növekedésével együtt növekszik az innovációs aktivitás valószínűsége is. A tézist a hipotézis vizsgálata mellett a primer eredmények is alátámasztották, továbbá a szekunder források is ezt erősítik meg. A burgenlandi vállalkozások esetében nincs kimutatható összefüggés a vállalat méretének növekedése és az innovációs aktivitás növekedése között, melyből az a következtetés vonható le, hogy a mikro- és kisvállalkozások esetében közel azonos az innovációs teljesítmény, mérettől függetlenül. A teljesség érdekében hozzá kell tenni, hogy a primer kutatási eredmények kiértékelése alapján látható, hogy a cégek méretének növekedése alapján, egyre nagyobb lesz az innovativitás mértéke.

T3: A vállalati életkor és az innovativitás között jellemzően nincs összefüggés. Az eltérő életkorú mikro- és kisvállalkozók között az innovációs potenciál szempontjából nincs érdemi különbség. Indokként megjelölhető, hogy a fiatal vállalkozások és a régebb óta működő vállalkozások egyformán innovatívnak tekinthetők a vizsgált szempontok alapján, természetesen eltérő mértékben.

T4a-e: A KFI tevékenység egyaránt fontos a két régió vállalkozásainak döntő többsége számára (ld. 18. kérdés). A nyugat-dunántúliak esetében az árbevétel növelés, és a költségtakarékosság fontosabb szempont, mint a burgenlandiaknak, akik számára viszont a versenyben maradás képvisel preferáltabb értéket a magyarokhoz képest. A burgenlandiak inkább a hosszú távú működést tartják szem előtt, míg a nyugat-dunántúliak a napi működés fenntartásában és a gyors és közvetlen innovációs hasznok elérésében érdekeltek elsősorban.

T5a-b: Nyugat-Dunántúlon azon vizsgált vállalkozások, melyek az átlagosnál jobbnak ítélik meg gazdasági helyzetüket, egyértelműen innovatívabbak, mint amelyek helyzetüket gyengébbnek gondolják. Ezen cégek nagyobb mértékben tudnak fókuszálni a fejlesztésekre és ehhez a forrásaik is rendelkezésre állnak. A burgenlandi cégek esetében ilyen irányú különbség nem mutatható ki, ennek oka, hogy a gazdasági helyzetüktől függetlenül közel hasonlóan innovatívnak számítanak. A cégek gazdasági állapota nem befolyásolja olyan mértékben az innovációs tevékenységet, hogy az szignifikáns kapcsolatot mutata.

T6a-b: A diplomások aránya és a cégek innovativitása között Nyugat-Dunántúlon kimutatható összefüggés, míg Burgenlandban nem. Ennek oka – többek között -, hogy a nyugat-dunántúli régióban magasabb a diplomások aránya, mely az eltérő oktatási célok, az országon belüli migráció miatt is adódik. A magyar régióban azon cégek, melyeknél a diplomások aránya magasabb, innovatívabbak, mint amelyeknél alacsony, vagy hiányzik a diplomás foglalkoztatás. A vizsgált burgenlandi cégek közel azonosan innovatívnak tekinthetőek, függetlenül a diplomások cégen belüli számarányától.

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A következtetések ismertetése előtt az alábbi általános megkötéseket kell rögzíteni: a primer eredmények csak a vizsgált vállalkozásokra vonatkozhatnak teljes bizonyossággal, az ebből eredő általánosítások, következtetések, csak korlátozottan fogadhatóak el, éppúgy, mint minden nem véletlen mintavételes eljárás alkalmazása során elért eredmény esetében. A primer kutatás hasznos, megbízható és eredményes, az általam fontosnak tartott szempontok szerint reprezentatív. A statisztikai minta nagynak tekinthető, s az elemszámok emelése csak minimális mértékben módosítaná az eredményeket. A kutatás újszerűsége és lényege abban rejlik, hogy primer formában, mélyrehatóan vizsgálja és elemzi az eltérő országokban (!) található régiók mikro- és kisvállalati szektorának innovációs potenciálját, mely az egyik legnehezebb feladat egy gazdaságkutató számára. Egyrészt az ilyen méretű cégeket válaszadásra bírni már önmagában is kihívásokat jelent, mivel elég zárkózottak, érdektelenek, jellemzően nem foglalkoznak kérdőívek kitöltésével (ráadásul egy külföldi kutató megkeresése eléggé ritka és ezt további fenntartásokkal kezelhetik). Másrészt e cégek K+F+I tevékenységének vizsgálata kiemelt érdeklődésre tarthat számot, különösen annak tudatában, hogy több kérdés is meglehetősen szenzitív jellegű volt (pl. árbevétel, k+f tevékenység tartalma, indoka, következménye, stb.). A következtetések levonása során a szakirodalmi, a szekunder és primer adatok is figyelembe lettek véve..

Az innovációs tevékenység a hosszú távú, perspektivikus gondolkodásmód leképezését jelenti a hétköznapi gazdasági döntések során. A kutatás bebizonyította, hogy a vállalatok számára a versenyben maradás és a sikeres működés feltétele az innovációs folyamatok szakszerű alkalmazása. Számos esetben ennek köszönhetően tud a vállalkozás egy recessziós helyzetet túlélni és később növekedni.

Ausztria és Magyarország K+F+I rendszerének eredményei jelentős mértékben eltérőek, mégis fontos volt az összevetésük, mivel a jó gyakorlatok átvétele alapvető fontosságú a hátrányosabb helyzetben lévő állam számára. Ausztria Európában hamarosan a vezető innovátorok közé tartozhat, erre minden feltétele adott, folyamatosan az átlag felett teljesít. Néhány rendszer kiigazításra, átgondolásra szorul, főként az innovációs eredmények gyakorlati implementálása, politikai döntéshozatal, az oktatási szerkezet és a vállalkozói kör támogatása. Magyarországon ennél jelentősebb lépéseket szükséges tenni, mely az ország előtt álló 7 éves uniós költségvetési ciklus egyik legfontosabb feladata. A KFI eredmények tekintetében hazánk az átlag alatt teljesít, alacsony a GERD, akadozik a tudástranszfer,

centralizált a vállalati szektor. Bizakodásra adhat okot a folyamatosan, kis lépésekben történő fejlődés, mellyel az évtized végére elérhetővé válhatnak Ausztria jelenlegi pozíciói.

Burgenlandban és Nyugat-Dunántúlon az innovációs potenciált a két régió egészére vizsgálva megfigyelhető a kibocsátásbeli és fejlettségbeli különbség. A régiók egyaránt fontosnak tartják a KFI rendszer fejlesztését, melyet különböző stratégiai anyagokban deklaráltak és részletesen megterveztek.

Megállapítható, hogy a KKV-szektor általában véve a vizsgált régiókban is komoly problémákkal néz szembe. Ebben a tekintetben nincs is lényegi különbség, hisz az ilyen méretű vállalkozások többsége napi problémákkal, működési és likviditási kihívásokkal küszködik. Ezt fokozza a versenyképességi hátrány, a hosszú távú gondolkodásmód, a hiányos a menedzsment ismeretek, valamint a pénzügyi források szűkössége, a pályázati rendszer túlzott bürokráciája és a szektorra rakódó terhek mértéke.

A mikro- és kisvállalkozói szektor fejlesztése egyaránt fontos az Uniónak és a tagállamoknak, sok esetben azonban ezen elképzelések nem megfelelően, vagy nem kellő mértékben érik el a kitűzött célokat. A KKV-k sajátos törődést igényelnek, mind az állam, mind az Unió és ezek szervei részéről. Európa jövője ezen vállalkozások kezében van, hisz a foglalkoztatás és a közteher viselésében az élen járnak. A KKV-szektor fejlesztését az innovációs rendszer bővítésével, újragondolásával parallel módon javasolt elvégezni, mivel a hosszú távú sikeres gazdasági működés kizárólag ilyen feltételek mentén érhető el.

A két régióra vonatkozó homogén sztereotípiák és innovációs eltérések a mikro- és kisvállalkozói szektorban nem jelennek meg. Közel azonos e tekintetben a két terület eredménye, azonban számos esetben a nyugat-dunántúli rész mutatkozik eredményesebbnek. Ennek oka egyértelműen abban keresendő, hogy a magyar régió iparilag fejlettebbnek számít, míg Burgenlandban inkább a szolgáltatás-szektor és a mezőgazdaság dominál.

A KKV-szektor fejlesztésének igénye mindkét vizsgált régióban megmutatkozik. A vállalkozások fele sem nevezhető innovatívnak, a többség harmada nem is tartja ezt a tevékenységet különösebben fontosnak. Természetesen amíg a napi likviditási gondok, a körbetartozás, a kényszerműködés, a bürokrácia és az adminisztráció terhei nem csökkennek nem is várható érdemi előrelépés és gondolkodásbeli változás e területen.

A mikro- és kisvállalkozások sok esetben a hard és soft innováció fajtáit is véghezviszik. Hajlandóak az árbevételükből fordítani erre a tevékenységre, ha biztosnak vélik megtérülését. A két régióban a vállalkozások legnagyobb része az árbevételük 2-5 %-át fordítja

innovációra, mely alacsony ugyan, de szekunder adatokhoz (kb. 1 %) képest nagyobb. A vállalkozások többsége saját maga hajtja végre a fejlesztéseket, hiányzik a cégek egymás közötti kooperációja. Ugyancsak hiányos az innovációs ügynökségekkel, a hídképző szervezetekkel és a felsőoktatással történő kapcsolattartás. Mivel határmenti régiókról van szó, ezért kiemelten fontos lenne az Unió által előteremtett lehetőségek kiaknázása. Ennek ellenére kevés vállalkozás tud együttműködni, vagy betörni a másik piacára, főként beszállítói, alvállalkozói, vagy tanácsadói, partnervállalkozói együttműködések tapasztalhatóak.

A két régióban a válaszadók többsége pesszimistán várja a következő időszakot. Nem várnak érdemi javulást sem a politikai, sem a gazdasági döntések területén. Várják a bürokrácia csökkentését, a stabil környezet megteremtését és a pályázati rendszer reformját, hisz szeretnék munkahelyeiket megtartani és a versenyképességüket fejleszteni. Az innovációs szektort illetően szintén fenntartásokkal teliek az elvárások, többségüknek pedig véleménye sincs erről. Indokoltnak vélik a KFI tevékenységek esetében a nagyvállalatok mellett a KKV-szektor erősítését is, a gyakorlatorientált kutatási eredményeket és az inkubátorok fejlesztését.

Javasolt a KKV-szektor problémáinak tudatos és rendszeres felmérése, a szektor képviselőinek bevonása a gazdasági és politikai döntéshozatalok során. Átgondolandó a szektorra rakódó terhek csökkentése, egyszerűsítése, a pályázati lehetőségek kitérítése és az ezzel kapcsolatos vállalkozói, adminisztratív feladatok redukálása. A szektor szereplői számára hiányzik a megfelelő, rendelkezésre álló idő, a szaktudás és a kapcsolati tőke. További probléma, hogy a hídképző szervezetek sem töltik be maradéktalanul küldetésüket, akadódik a szektorban az információ-áramlás. A pályázatírás jellemzően kiszervezésre kerül, így viszont kevesebb forrás realizálódik a vállalkozás számára. Fontos a gazdasági szabályok és a jogalkotás stabilitása, átgondolt módosítása, hisz ezen folyamatok a szektort hatványozottabban érintik, mint a nagyvállalkozói kört.

A kutatást érdemes a jövőben megismételni, főként az Uniós KFI pályázatok realizálódása után. Mélyebb vizsgálatokat kellene folytatni az egyes területi és szektorális egységekben és szükséges lenne a best practice közérthető átadása és átültetése a KKV-k számára.

5. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK

KERESZTES G. (2012): The Hungarian Innovational Potential and the R&D Sector. E-CONOM online tudományos folyóirat, 2012/2 (I. évf. 2. sz.). pp. 106-114. ISSN: 2063-644X

SZÉKELY Cs. – KERESZTES G. (2012): Gondolatok az innovatív stratégiák megalapozásáról. VIRTUÁLIS INTÉZET KÖZÉP-EURÓPA KUTATÁSÁRA KÖZLEMÉNYEI 11: pp. 73-84. ISSN 2062-1396

KERESZTES G. (2012): Innovatív folyamatok - folyamatos innovációk. In: Keresztes Gábor (szerk.) Tehetség és kreativitás a tudományban: nemzetközi tudományos konferencia: Sopron, 2012. május 22.: tanulmánykötet. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2012.05.22 Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, 2012. pp. 126-137. ISBN:978-963-9883-92-5

KERESZTES G (2012): Európai paradoxon = Magyar paradoxon? In: Keresztes Gábor (szerk.) Tehetség és kreativitás a tudományban: nemzetközi tudományos konferencia: Sopron, 2012. május 22.: tanulmánykötet. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2012.05.22 Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, 2012. pp. 64-77. ISBN:978-963-9883-92-5

KERESZTES G (2012): Az innováció fogalmának történeti áttekintése. In: Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar Székely Csaba (szerk.) A gazdasági fejlődés fő hajtóerői: munkahelyteremtés, hatékonyság, innováció: programfüzet és előadáskivonatok: nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából, Sopron, 2012. november 12.. 158 p. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2012.11.12 Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, 2012. pp. 590-604. ISBN:978-963-9883-99-4

SZAKÁLY T. - KERESZTES G. (2012): Az innovatív tudás vizsgálata a magyar lakosság körében. In: Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar Székely Csaba (szerk.) A gazdasági fejlődés fő hajtóerői: munkahelyteremtés, hatékonyság, innováció: programfüzet és előadáskivonatok: nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából, Sopron, 2012. november 12.. 158 p. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2012.11.12 Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, 2012. p. 85. 2012. p. 85. ISBN:978-963-9883-99-4

KERESZTES G. - SZÉKELY Cs. (2013): Az innovációs tevékenység mérési módjai és Magyarország innovációs teljesítménye nemzetközi összehasonlításban. KÖZÉP-EURÓPAI KÖZLEMÉNYEK 20-21.: pp. 282-293. ISSN 1789-6339

KERESZTES G. (2013): A V4-ek versenyképességének vizsgálata a K+F+I tükrében. In: Keresztes Gábor (szerk.) Tavasz Szél = Spring Wind: XVI. Tavasz Szél Konferencia. 659 p. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2013.05.31-2013.06.02. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2013. pp. 520-528. 1- 2. kötet. ISBN:978-963895-602-6

KERESZTES G. (2013): Az innovációs tevékenység mérésének lehetőségei. In: Karlovitz János Tibor (szerk.) Ekonomické štúdie - teória a prax: Gazdasági tanulmányok - elmélet és gyakorlat. 566 p. Konferencia helye, ideje: Komárno, Szlovákia, 2013.01.22-2013.01.23. Komárno: International Research Institute, 2013. pp. 323-336. ISBN:978-80-971251-2-7

KERESZTES G. (2013): Az osztrák innovációs folyamatok vizsgálata. In: Székely Csaba (szerk.) Felelős társadalom, fenntartható gazdaság: Social responsibility, sustainable economy. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2013.11.13. Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, 2013. pp. 536-548. ISBN:978-963-334-144-5

KERESZTES G. (2013): A V4-ek versenyképességének vizsgálata a K+F+I tükrében. In: Keresztes Gábor (szerk.). Tavasz Szél, 2013: Spring wind, 2013. 659 p. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2013.05.31-2013.06.02. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2013. pp. 520-528.1-2. kötet. ISBN:978-963-89560-2-6

GÁSPÁR G. - KERESZTES G. (2013): Az ökológiai innováció helyzete és jövője Magyarországon. In: Székely Csaba (szerk.) Felelős társadalom, fenntartható gazdaság: Social responsibility, sustainable economy. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2013.11.13. Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, 2013. pp. 326-342. ISBN:978-963-334-144-5

KERESZTES G. - PIRGER T. (2013): Az innovatív szervezeti kultúra – Változtatási lehetőségek egy pénzintézet vállalati kultúrájában. In: Koncz István, Nagy Edit (szerk.) Professzorok az európai Magyarorszáért "Tudományos próbapálya" PEME VI. PhD-konferencia. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2013.03.12 Budapest: Professzorok az Európai Magyarorszáért Egyesület, 2013. pp. 281-288. ISBN:979-963-88433-8-8

KERESZTES G. - PIRGER T. (2014): Innovation and Organizational Culture – Change Management Issues in a Financial Institution’s Organizational Culture. *Gazdaság és Társadalom, Journal Economy and Society*, 6:(4) pp. 3-18, Nyugat-magyarországi Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Sopron. ISSN 0865 7823

KERESZTES G. (2014): A magyar és az osztrák vállalati szektor főbb jellemzői a K+F+I aspektusából. In: Csiszár Imre, Kőmíves Péter Miklós (szerk.). *Tavaszi Szél, 2014: Spring wind*, 2014. 614 p. Konferencia helye, ideje: Debrecen, Magyarország, 2014.03.21-2014.03.23. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2014. pp. 583-595. 1. kötet. ISBN:978-963-89560-2-6

KERESZTES G. (2014): Az innováció fogalmának történeti áttekintése. *Gazdaság és Társadalom, Journal Economy and Society*, 2013/4: pp. 81-95., Nyugat-magyarországi Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Sopron. ISSN 0865 7823

KERESZTES G. (2015): The Innovative EU – The Future of Europe. In: Szent István University Gödöllő, J Selye University, University of Debrecen (szerk.), 8th International Conference of Young Researchers: „New Drivers in the Economy”. Konferencia helye, ideje: Gödöllő, 2015.06.15-2015.06.17. Gödöllő: SzIE, 2015. pp. 172-181. ISBN: 978-963-269-477-1